

MTIHANI WA PAMOJA WA KASSU, JUNU-JULAI 2022

Hati ya Kuhitimu Kisomo cha Sekondari

KISWAHILI

Karatasi ya 1

INSHA

Saa 1 $\frac{3}{4}$

MWONGOZO WA KUSAHIHISHA

(SIRI)

1. LAZIMA.

Chamko la ugonjwa wa Korona lililemaza shughuli za michezo nchini. Wewe ni katibu wa jopokazi lililoteuliwa na Waziri wa Michezo kubuni mikakati ya kufufua michezo katika taasisi za elimu nchini. Andika kumbukumbu za mkutano huo.

2. Vijana wamekuwa wakichelea kuhusika katika mchakato wa uchaguzi. Jadili kiini cha hali hii kisha upendekeze mikakati ya kuabadili msimamo huu.
3. Tunga Kisa kitakachodhihirisha maana ya methali ifuatayo: Achanikaye kwenye mpini hafi njaa.
4. Andika insha itakayomalizikia kwa ...nilipotua nchini, nilishusha pumzi, nikamshukuru Jalia kwa kuponea chupuchupu katika uvamizi huo.

1. LAZIMA.

Chamko la ugonjwa wa Korona lililemaza shughuli za michezo nchini. Wewe ni katibu wa jopokazi lililoteuliwa na Waziri wa Michezo kubuni mikakati ya kufufua michezo katika taasisi za elimu nchini. Andika kumbukumbu za mkutano huo.

Hii ni insha ya kumbukumbu. Utahini wake ujikite katika vipengele viwili vikuu:

- a) Muundo
- b) Maudhui

a) Muundo

i) Kichwa kionyeshe:

- a) Kundi linalokutana
- b) Mahali pa mkutano
- c) Tarehe ya mkutano
- d) Wakati wa mkutano

ii) Waliohudhuria-vyeo na nyadhifa zao zibainishwe

iii) Waliokosa kuhudhuria kwa udhuru

iv) Waliokosa kuhudhuria bila udhuru

v) Waalikwa/katika mahudhurio- hawa ni wale waliohudhuria mkutano japo si wanachama (si lazima)

vi) Ajenda za mkutano

vii) Kumbukumbu zenyewe/ kiini cha mkutano:

- a) Utangulizi/ kufunguliwa kwa mkutano
- b) Wasilisho la mwenyekiti
- c) Kusomwa na kuthibitishwa kwa kumbukumbu za mkutano uliopita/uliotangulia
- d) Yaliyoibuka kutokana na kumbukumbu hizo
- e) Masuala mapya yaliyoadiliwa/masuala mapya(kulingana na ajenda za siku)
- f) Masuala mengineyo
- g) Hitimisho
  - i) Sahihi, jina la mwenyekiti na tarehe
  - ii) Sahihi, jina la katibu na tarehe

b). Maudhui

Mtahiniwa adhihirishe jinsi majadiliano yalivyofanywa na hatima ya mjadala huo- yaani uamuzi ulioafikiwa na wanachama kuhusu suala zima la ufufuzi na uhaishaji wa shughuli za michezo katika taasisi za elimu nchini.

Zifuatazo ni baadhi ya hoja:

- i) Mikakati ya kutambua na kukuza talanta mashinani
- ii) Mikakati ya kuwamotisha wa wanamichezo
- iii) Uteuzi wa wasimamizi/viongozi katika michezo mbalimbali
- iv) Shughuli za urekebishaji wa muundo msingi-viwanja
- v) Ufadhili wa shughuli za michezo
- vi) Kuandaliwa kwa semina za uhamasisho kuhusu michezo katika magatuzi mbalimbali

- vii) Mikakati ya kuzuia maenezi ya korona viwanjani
- viii) Jinsi ya kukabiliana na visa vya kutumia muku miongoni mwa wanariadha na wanamichezo wengine
- ix) Kuandaliwa kwa warsha za mafunzo kwa makocha na wasimamizi wa michezo mbalimbali
- x) Upanuzi wa mawanda ya michezo kwa kujumuisha tasnia nyingine zisizokuwepo
- xi) Ushiriki katika michezo ya ndani na nje ya nchi

Tanbihi

Hii ni kumbukumbu wala si ripoti, sharti maadiliano yadhahirike na uamuzi ulioafikiwa kuonyeshwa

2. Vijana wamekuwa wakichelea kuhusika katika mchakato wa uchaguzi. Jadili kiini cha hali hii kisha upendekeze mikakati ya kuubadili msimamo huu.

- Mchakato unahusu kujiandikisha kama wapiga kura na vilevile, kampeni, kuelimisha wapiga kura, kuwania viti na kupiga kura kwenyewe. Yaani vyanzo vya vijana kutohusika kabisa.

Kiini

- Ukosefu wa ajira
- Wizi wa kura/ tetesi za wizi wa kura
- Ukosefu/uhaba wa pesa za kuwania viti
- Baadhi ya vijana wanakosa msukumo na ari ya kushiriki uchaguzi
- Wazee kutawala hali mchakato mzima
- Uvivu/uzembe miongoni mwa vijana
- Vijana kutoelewa umuhimu wa shughuli hii
- Viwango vya chini vya elimu-baadhi hawana vyeti vya kuwawezesha kushiriki.
- Mizozo ya uchaguzi/vita

Mikakati

- Vijana watengewe viti au nafasi maalum katika mabunge ya kitaifa na wadi
- Vijana wahamasishwe kuhusu umuhimu wa elimu
- Vijana kuelimishwa kuhusu haki zao za kidemokrasia
- Vijana kupewa mafunzo ya umma kuhusiana na shughuli za uchaguzi
- Pana haja ya serikali kuanzisha kasima maalum ya kuwafadhili wagombeaji

3. Tunga Kisa kitakachodhihirisha maana ya methali ifuatayo: Achanikaye kwenye mpini hafi njaa.

Hii ni insha ya methali

Mtahiniwa abuni kisa kitakachodhihirisha maana ifuatayo:

- a. Anayechoka akifanya kazi kwa jembe shambani hakosi chakula
- b. Ataabikaye akifanya kazi ijapokuwa ngumu hatimaye atafaidika kwa kuwa kazi hiyo itamnufaisha au itamridhisha.

Matumizi ya methali hii.

- i. Hutumiwa kumtia moyo mtu afanye kazi kwa bidii ili afanikiwe
- ii. Hupigiwa mfano mtu aliyetaabika akitafuta hadi mwishowe akafanikiwa na pengine hata kupata maendeleo makuu
- iii. Methali inaweza kutumiwa katika mktadha ifuatayo; mkulima anayefanya bidii, mwanafunzi anayejitahidi masomoni mwishowe afaulu, mwanasiasa anayefanya kampeni kwa bidii hadi akateuliwa na kadhalika

Mtahini anastahili kutunga insha ya masimulizi inayodhihirisha maana na matumizi ya methali hii.

Mtahini aonyeshe sehemu mbili za methali

Mapambo ya lugha yawepo

Mwongozo wa kudumu urejelewe katika utuzaji.

4. Andika insha itakayomalizikia kwa:

...nilipotua nchini, nilishusha pumzi, nikamshukuru Jalia kwa kuponea chupuchupu katika uvamizi huo.

- Hii ni insha ya mdokezo
- Mtahiniwa sharti amalizie kisa kwa maneno haya.
- Mtahiniwa atumie mbinu rejeshi ili kumrejsha msomaji kwenye matukio ya awali
- Mtahiniwa akiacha au aongeze neno moja au mawili atakuwa amejibu swali ila lichukuliwe kama kosa dogo tu la kimtindo
- Akikosa kuanza kwa mdokezo aliopewa atakuwa amejitungia swali **D- 02/20**
- Mtahiniwa aandike kichwa cha insha ingawa asipoandika si huja.

Taswira zifuatazo zinaweza kuzingatiwa;

- i) Kisa kisimuliwe kuhusu mhusika ambaye anarejea nchini kutoka nje
- ii) Mhusika huyu yumkini alikuwa ameenda ngambo kwa shughuli za kimasomo, kikazi au ziara
- iii) Asimulie matukio yaliyofanyika katika nchi alikokuwa kiasi yeye kukushurtika kurejea nyumbani
- iv) Anaweza kusimulia kuhusu uvamizi wa nchi moja dhidi ya nyingine kama ule wa Urusi dhidi ya Ukraine ambapo wageni wanakimbilia usalama
- v) Yumkini mhusika huyu alikuwa akisafiri kurejea nyumbani baada ya kipindi cha masomo, ziara au kikazi kupitia nchi fulani ambapo mashambulizi yanachipuka

- Usahihishaji wa insha ukadiriwe kulingana na viwango vyausahihishaji.
- Mtahiniwa asiondolewe alama za urefu badala yake mwongozo ufuatao wa kudumu uzingatiwe

Robo maneno   **174**

Nusu maneno   **175 hadi 274**

Robo tatu   **275 hadi 374**

Kamili   **375 na zaidi.**

Tanbihi:

Utahini ufanywe kwa kuzingatia mwongozo wa kudumu wa usahihishaji wa insha Kitaifa